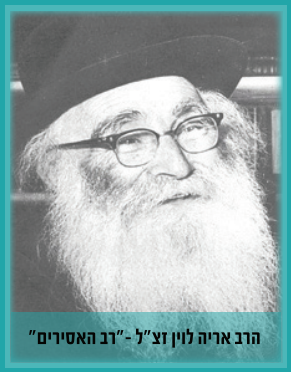
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת ראה

ל' אב תשפ"ב

גליון מספר 269

דרך חיים

"לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך. כי אם לפני ה' אלקיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' אלקיך בו אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני ה' אלקיך בכל משלח ידך. השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתך" (דברים יב יז-יט). מבאר רש"י: "אם אין לך לתת לו מחלקו, כגון מעשר ראשון, תן לו מעשר עני. אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמיך".

שבט משרתי ה' שמורים משפטיו ליעקב ותורתו לישראל אין להם נחלת שדה וכרם, הם ניזונים ממעשר דגן תירוש ויצהר, ומשאר מעשרות הפירות שחיובם מדרבנן. וכשאין מעשר לאדם הרי הוא מעניק לשבט הלוי מנדבותיו, מעשר עני. ואם גם אין בידו מעשר עני נותן הוא לו כעושה חסד עם האורח. אמנם יש לתמוה, שאנו רואים אפילו בקרב כהני מצרים שזכו לפרנסה בשפע וברווח, ומדוע דווקא על שבט משרתי ה' נגזרה העניות והדלות?

הגמרא (נדרים נ.) מספרת כי רחל ביתו של כלבא שבוע נשאה לר' עקיבא, עד שהדירה אביה מנכסיו. בשל כך עברו רחל ור' עקיבא למתבן לשם מגורים, ועסקו מדי יום לנקות את התבן מבין שערות ראשם. אליהו הנביא שביקש לנחמם ניגש בדמות עני וביקש מעט תבן כביכול עבור אשתו היולדת והתינוק הנולד. בכך התעורר ר' עקיבא לראות כיצד גורלם שפר עליהם עוד יותר מאותו העני. לאחר כ"ד שנות לימוד חוזר ר' עקיבא עם תלמידיו. משרואה אותו רחל וביקשה להתקרב הדפוה התלמידים, מנע אותם ר' עקיבא באמרו: "שלי ושלכם שלה היא". במדרש 'איש חסיד' אנו רואים את אליהו הנביא מביא שמונים אלף זהובים ובונה ארמון, ואילו כאן במקום לסייע לר' עקיבא ורחל הוא עוסק לנחמם על מצבם במעט קש. התשובה לדבר היא שאלמלא היה אליהו הנביא דואג לדירה בארמון עבור ר' עקיבא היינו כולנו, כל עם ישראל, מפסידים את ר' עקיבא. ר' עקיבא נבנה מחיי המחסור בדווקא.

"שוא ודבר כזב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לי הטריפני לחם חקי. פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה' ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלקי" (משלי ל ח-ט). הסביר הרמח"ל (מסילת ישרים פרק א) את כוונת הכתוב: "כי כל עניני העולם בין לטוב בין לרע הנה הם נסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד... השלוה מצד אחד והיסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור". לכן ביקש שלמה המלך להימנע מהעושר ומהעניות -

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** office@ish-tsadik.org.il | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

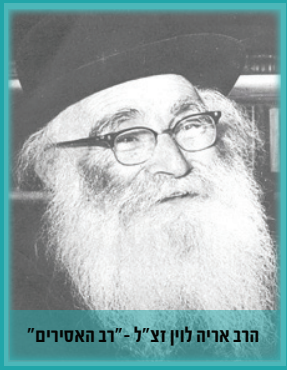
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

"הטריפני לחם חקי" - "חק לישנא דמזוני הוא" (ביצה טז.). חוק קצבת מזונותיו של אדם נקצב לו בראש השנה, "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב" (תהלים פא ד-ה). שלמה המלך מבקש כי לא יהיה עשיר באופן שיאמר חלילה כי אינו צריך עוד את הקב"ה, "פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה'". מאידך, "שלושה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו... ודקדוקי עניות" (עירובין מא:). לכן שלמה מבקש כי ייקצבו לו מזונותיו הראויים לו אך באופן של מאמץ ויגיעה, כשם שבעלי החיים משיגים את טרפם, "הכפירים שאגים לטרף" בהשתדלותם אך לא שוכחים "ולבקש מאל אכלם" (תהלים קד כא). זאת בשונה מהנחש שהתקיים בו "תנו לו ואל אשמע קולו" (עי' תענית כה:) שנתקלל ש"עולה לגג - מזונותיו עמו, יורד למטה - מזונותיו עמו" (יומא עה.). זוהי כוונת האמור "טרף נתן ליראיו" (תהלים קיא ה), שמתוך שהם יראים את ה' ויודעים את מקורם נותן להם הקב"ה פרנסתם באופן של טרף במאמץ והשתדלות, ועל ידי כך נזכרים הם בקב"ה תדיר, ואז מידה כנגד מידה זוכרם הקב"ה - "יזכר לעולם בריתו" (שם).

הגמרא (חולין ס:) מספרת על רב נחמן בר פפא שזרע בגינתו ולא צמחו הזרעים עקב העדר גשמים, ומשהתפלל וירדו הגשמים צמחה שדהו, שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. אין הכוונה שהקב"ה זקוק לתפילת הצדיק, אלא שכאשר האדם מתפלל ומכיר את תלותו בבוראו עושה הוא בזה נחת רוח למעלה. לכן היה המן יורד בכל יום ולא ניתן היה להשאיר מיום אחד לחברו, כל זאת כדי שיתלו עיניהם למרום.

זהו שנאמר "משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה. קולי אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן. אשפך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד" (תהלים קמב א-ג). אומר המדרש תהלים (שוחר טוב קמב א): "מהו "משכיל לדוד"? כשהיה שאול ודוד במערה, ידע וראה שאין אדם עומד לא בממונו, ולא בחכמתו, ולא בגבורתו. ומהו עומד לו? תפלתו. השכיל דוד וידע ואמר שאין טוב לו אלא תפלה, לכך נאמר "משכיל לדוד"".

דוד המלך השכיל להבין שעיקר מהותו היא תפילה, לכך לא תיאר עצמו כדוד המתפלל אלא "ואני תפלה" (שם קט ד).

זו הייתה תכלית הפרשת שבט חסידיו, שבט לוי, מן הרכוש. רחמנא ליבא בעי, ויסוד הלב הוא בתלות, היכולת כל העת להכיר כי תלויים אנו בחסדיו יתברך זהו הדבר המביא את האדם לדבקות שלמה בבוראו.

שבת שלום!

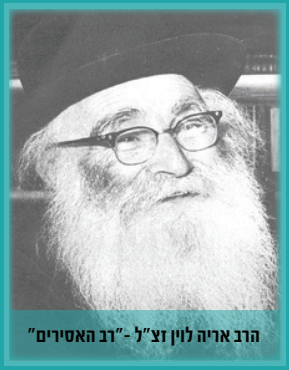
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

סח הסופר דוד זריצקי:

ר' אריה לא גמל חסד לאיש זה או אחר. הוא גמל חסד עם האדם, יציר כפיו של האלוקים, זה ההולך בין עולמות ובידו הצלם האלוקי. כיצד אפשר שלא לגמול חסד בגופו ובממונו עם יצור שצלם אלוקים טבוע בו?!

הוא גם לא שמע משהו שלא כשורה על אחרים. זכיתי לשוחח עמו בקשר לאישיות מסויימת שביקשתי לכתוב אודותיו עם פטירתו בחו"ל. האיש התגורר בירושלים במשך כמה שנים ופעל רבות בשטח ציבורי חיוני מאוד. ידעתי שר' אריה הכיר היטב את המנוח וביקשתי ממנו פרטים. לאחר שעבר על רשימותיי, אמר לי בחיוך: "הכרתי את המנוח על כל צדדיו, אבל מצד זה שאתה שמעת ורשמת מפי פלוני איני מכירו כלל..". הייתה זו דעה שלילית שהביע פלוני על אותה אישיות בקשר לאחת מפעולותיו של המנוח שלא מצאה חן בעיניו. אולם ר' אריה שהכירו במשך שנים רבות לא ידע על כך, כי הוא לא הכיר את השלילי אצל האדם.

ואף לגבי אנשים שניחונו בתכונות שליליות היה אומר: " אה, איש זה הוא ממש נפלא, אינך מכירות היטב ואילו אני מכירות טוב טוב. הוא..", והיה הולך מונה שבחיו. "אבל ר' אריה, הרי אומרים עליו כי ...?". "נו, אז מה, הן גם עליי ישנם האומרים דברים. ישנם אחדים שאף מעיזים לומר עלי: 'הלה, צדיק הוא' וכיוצא בזה. ומי כמוני יודע שלא מיניה ולא מקצתיה. ואם בדברי שבח אין לסמוך כלל על מה שאומרים הבריות, בדברים של גנאי על אחת כמה וכמה האוזן צריכה להתרגל לשמוע מה שמותר לשמוע, אחרת היא תתמלא שמועות רעות ולא ישאר מקום לאמת..."

(צדיק יסוד עולם)

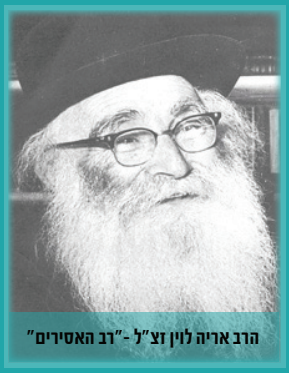
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בשבוע שעבר עסקנו בדין אדם שטעה בין תפילת שבת לתפילת חול. אמנם אמרנו שאדם שהזכיר את ברכת השבת יצא ידי חובה, ולכאורה היה די בזה, אלא שדנו הפוסקים במצב בו אדם לא אמר בתפילת הלחש של ליל שבת את פסוקי "ויכלו".

מרן השו"ע (רסח א) פסק כי יש לומר "ויכלו" בתפילת הלחש של ליל שבת. והעיר מרן המ"ב (שם סק"א) כי אם אדם אמר את ברכת השבת ושכח לומר פסוקים אלו - יצא ידי חובתו, ובמיוחד למנהגנו שאומרים שוב את פסוקי "ויכלו" בשעת אמירת הקידוש בביתנו. אלא שכבר כתבו אבירי הפוסקים (א"ר ס"ק יב, רבנו ירוחם קב א, רוקח סי' מט, שער הכוונות לאר"י סדר קבלת שבת, סידור השל"ה) שיש חשיבות מיוחדת שנאמר פסוקים אלו ג' פעמים - בשעת תפילת הלחש, טרם תפילת הש"ץ 'מעין שבע', ושוב בקידוש בבית. בטעם הדבר נאמר שהוא כנגד ג' עולמות, וכעין חיזוק של עדות מעשה שמים וארץ, ועוד טעמים נפלאים. לכן כתב הכף החיים (סק"ד) שאדם ששכח לומר פסוקים אלו בתפילתו יאמר אותם אחר תפילת הלחש ב' פעמים ובכך ישלים לג' פעמים שראוי לאמרם. אלא שאנו רואים כי יום טוב שחל בשבת ויום כיפורים שחל בשבת שאין אומרים אותו ג' פעמים לכאורה היה מן הראוי להשלים, וכך סבר הכף החיים (שם), אלא שכתבו הפוסקים שלא נהגו כן.

אמנם היו מן הפוסקים שסברו כי אף שחתם האדם בברכת "מקדש השבת", סוף סוף מפאת שפסוקים אלו הינם חלק בלתי נפרד מברכת השבת יכול הוא לאמרם טרם שהתחיל בברכת "רצה". וכמובן שאם עוד לא אמר "בא"י מקדש השבת" ודאי שראוי לאמרם שם ואז יחתום את ברכתו.

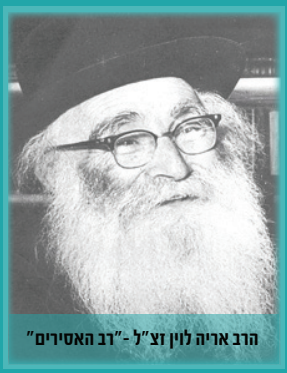
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | אדם שהיה חולה וישן בליל שבת, כיצד ינהג בבוקר לעניין קידוש כשמעוניין לשתות?

תשובה | שאלה זו כבר נשאלה בבית המדרש, והגאון בעל שערי דעה (ח"ב סי' ב) הכריע שמכיוון שקידוש צריך להיות במקום סעודה, ולפני תפילת שחרית אי אפשר לעשות סעודה, אם כן לא חלה עליו חובת קידוש ויכול לשתות קודם התפילה מים או שתייה חמה. וזו גם הכרעתו של הגאון בעל הבצה"ח (ח"ג סי' א) ומפרטה שם באופן נפלא. שהרי מן התורה מותר לאכול קודם הקידוש (מג"א רסט סק"א ומחצה"ש שם), ומן התורה יצאנו כבר ידי חובת קידוש באמירת "ויכלו" בתפילת ליל שבת, כדבריו המפורסמים של המג"א שנכתבו כבר בספר המכריע (סי' עא) והתוספות רי"ד. ועל מה שלא הזכרנו את יציאת מצרים בשעת אמירת "ויכלו" כתב החיד"א (חיים שאל ח"ב סי' מג) שאין זה מעכב מן התורה. ורבי מאיר אריק (מנחם פתים סי' רעא) מבאר שהזכיר כבר יציאת מצרים בקריאת שמע וברכותיה. וכדי שלא ייצא האדם ידי חובת קידוש מן התורה בתפילתו, על מנת שבקידוש של ליל-שבת ייצא ידי חובה דאורייתא, הוא צריך לכוון לזה (חת"ס או"ח סי' יז, ובכ"מ). עכ"פ בוודאי שמותר לאדם זה לשתות כל שתיה שהוא רואה לנכון קודם התפילה ויעשה קידוש של יום שבת אחר התפילה. וכמו שפסק הערוה"ש (סי' רעא סעיף כא) שקידוש היום יפטור גם את קידוש הלילה, ואין צריך לקדש פעמיים. אך עצתי היא לעשות כדעת הבצה"ח (שם סי' ג), לברך "בורא פרי הגפן" ולאחר מכן לומר את נוסח ברכת הקידוש של ליל שבת, ואז בירך פעם אחת על היין והשלים את מחויבותו לקידוש של ליל שבת.

שאלה | כיצד ינהג אדם שעשה קידוש קודם תפילת שחרית ורק לאחר מכן הסבירו לו שטעה?

תשובה | הוא לא יצא ידי חובה בקידוש הראשון, ולכן צריך לקדש שוב בזמן הראוי (כך משמע מדברי הברכ"י סי' רפו).